

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Борис Петров Попиванов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“,
катедра „Политология“

за дисертационния труд на Емил Красимиров Марков

на тема:

„Влияние на европейската социалдемократия върху политическото и програмно
развитие на българската посткомунистическа левица (2007-2019 г.)“,

за присъждане на образователната и научна степен

„доктор по политология“

Депозираният за публична защита труд е в обем 195 стандартни страници и е структуриран в увод, четири основни глави, заключение и библиография. Текстът също така съдържа една фигура и три таблици. Библиографията включва 118 източници, 85 от които научни изследвания, а останалите – програмни документи и експертни анализи, предимно на английски език. Работата отговаря на формалните изисквания за дисертационно изследване.

Докторантът се е ориентирал към темата за влиянието на европейската социалдемократия върху българската посткомунистическа левица в периода от членството на България в Европейския съюз до последните по дата избори за Европейски парламент. Хронологичната рамка има сериозни основания. Тя, разбира се, предполага и поглед към „предисторията“ на проблема – реконструкцията на параметрите на влиянието в предприсъединителния период. Целите, предметът, обектът и хипотезата на изследването са ясно формулирани. Използваната съвкупност от качествени методи е логична и обоснована с оглед на задачите, които авторът си е поставил. Въпросите, свързани със съпоставяне на програмно развитие на две формации, биха могли да бъдат „атакувани“ и по количествен път, но аз приемам избора на тематичния анализ като доминиращо средство за интерпретация на изследвания обект.

Структурата на труда е изведена от заложените изследователски задачи.

Първата глава има теоретико-концептуален характер. Тя се стреми да изясни двете водещи понятия, европейска социалдемокрация и българска посткомунистическа левица, заедно с отношенията, в които те се намират едно с друго. Във връзка с проблема за европейската социалдемокрация г-н Марков е подходил основно през призмата на тезата за криза на социалдемократията. Кризата е фактор, който се оценява като стимул за програмна преориентация, а оттам за еволюция на програмните постановки, подчинена на амбицията за преодоляване на кризисните явления. От своя страна, програмната динамика на българската посткомунистическа левица е разгледана с помощта на теорията за европеизацията, илюстрираща стремежа към добиване на европейска легитимност на партиите-наследници на бившите комунистически партии в Централна и Източна Европа. Авторът е обосновал добре фокуса на своя анализ върху Българската социалистическа партия (БСП), а не върху другите социалдемократически формации в България.

Втората глава третира в сравнителен план въпросите на идентичността и позиционирането на европейската социалдемокрация и българската посткомунистическа левица. Ценностната съпоставка е важна по-скоро по линия на разминаванията, а не толкова на съвпаденията. В такъв смисъл са интересни „отсъствията“ при българските социалисти – федерализация на ЕС, малцинствени права, права на мигрантите, екологични акценти. На концептуално равнище прави впечатление предпочитанието на БСП към понятието „демократичен социализъм“ вместо „социалдемокрация“. Политическото позициониране издава по-ясно изразения етатизъм при БСП и по-слабото доверие към гражданското общество. Европеизацията често се свежда до инструментални, а не толкова до същностни характеристики. Европа се оказва в документите на българските социалисти повече източник на „добри практики“, а не толкова на „добри ценности“.

Третата глава изучава, отново в сравнителен порядък, динамиката в политическия дневен ред и визиите за бъдещето при европейската социалдемокрация и българската посткомунистическа левица. Пак трябва да се изтъкне, че общата рамка на влияние върху българската партия излиза на преден план, но по-съществена роля за анализа изиграват различията. Действително общите политически направления се припокриват. Проличава обаче феноменът, който докторантът нарича „национално своеобразие“ на БСП. Става дума за отговорите на глобализацията. Докато европейската социалдемокрация основно претендира да защити разнообразни социални групи от

ударите на неолибералната глобализация, така че те да не се превърнат във „втора ръка хора“, то българските социалисти разглеждат рисковете в национален мащаб, като рискове пред българите като цяло, така че те да не се превърнат във „втора ръка европейци“.

Анализът на докторанта демонстрира, че програмната еволюция на българската посткомунистическа левица не представлява процес на механични заемки от европейските леви документи, които нямат общо с актуалните политически решения. Напротив, вижда се, че „програмният процес“ издава нарастващи разминавания между европейската и българската левица, макар и в по-умерени форми, отколкото тези разминавания изпъкват в „политическия процес“. Четвъртата глава на работата представя резултатите от проведена от автора емпирична анкета с представители на българската левица. Данните от тази анкета сочат, че тенденцията към отдалечаване се признава широко от респондентите и се обяснява най-вече с представите за различен дневен ред на лявото в България и Европа.

Дисертационният труд като цяло фаворизира проблематиката на програмното влияние пред тази на собствено политическото влияние. Политическият аспект, свързан най-вече с динамиката в отношенията между Партията на европейските социалисти и Българската социалистическа партия, също е използван в анализа, макар и в по-скромна степен. Заслуга на автора е, че доказва наличието на предпоставки за отслабване на европеизацията на БСП чрез програмните ѝ характеристики, отделно и независимо от предпоставките в политическия процес. Програмният инструмент е по-труден и не толкова очевиден, но в случая ефективен. Вероятно сравнителното представяне на ценности и политики при европейската социалдемокрация и българската посткомунистическа левица би спечелило от пряка тематична съпоставка, дори таблично онагледена. Разбирам, че авторът е предпочел последователното изложение, за да акцентира по-ясно на диахронната перспектива, на динамиката във времето, а не толкова на синхронната перспектива, на динамиката в пространството. В методологическо отношение би могло да се помисли до каква степен анкетата с представители на лявото в България изчерпва посоките на развитие, зададени от втората цел на труда, а именно политическите рефлексии върху процеса.

Една толкова сложна и нееднозначна материя като застъпената в депозирания труд допуска различни подходи. Резултатите на г-н Марков определено биха могли да

търпят и немалко критики. Аз ще се огранича като научен ръководител да подчертая плодотворността на съвместната ни работа с докторанта, неговото трудолюбие и умението му добросъвестно да проучва и структурира огромни обеми информация, но също и понякога прекомерната му предпазливост във формулирането на оценки и изводи. Авторефератът е изготвен според съществуващите стандарти и коректно резюмира основните аспекти и заключения на дисертационния труд. Приемам самооценката на авторските приноси. Публикациите на докторанта и докладите му пред научни форуми свидетелстват за трайния му интерес към изследваната проблематика.

В заключение, според мен докторантът е успял да разработи завършен, цялостен труд, посветен на важни и актуални проблеми на сравнителната политология; да покаже много добра осведоменост за документалните аспекти на своето изследване; да проведе последователно и коректно самото изследване; и да аргументира убедително направените изводи. Ето защо ще гласувам ПОЛОЖИТЕЛНО на г-н Емил Красимиров Марков да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по Професионално направление 3.3. Политически науки, научна специалност Политология (Съвременна българска политика).

10.10.2022 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Борис Попиванов/